

Promlčení, bezdůvodné obohacení

Okolnost, že jde o půjčku dle § 657 obč. zák., nevylučuje, že může jít o obchodní závazkový vztah ve smyslu ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák. (tedy o závazkový vztah mezi podnikateli, při jehož vzniku je s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že se týká jejich podnikatelské činnosti). Je-li půjčka sjednaná mezi podnikateli obchodním závazkovým vztahem, pak v intencích ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. současně platí, že otázka, zda se půjčka promlčela, má (musí být) zkoumána podle ustanovení obchodního zákoníku o promlčení (srov. především § 397 obch. zák.).

Osoba, která za dlužníka (plátce daně) v době před 1. lednem 2014 uhradila daň (přivodila úhradou zánik daňové pohledávky vůči dlužníku), aniž k tomu byla povinna podle zákona nebo podle dohody s dlužníkem nebo správcem daně, a která se podle daňových předpisů nemůže úspěšně domoci vrácení poskytnuté úhrady po správci daně (srov. § 164 odst. 4, § 165 zákona č. [280/2009](#) Sb. ve znění pozdějších předpisů), má v rozsahu poskytnuté úhrady vůči dlužníku právo na vydání bezdůvodného obohacení podle § 454 obč. zák.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 80/2020-A-230 ze dne 30.11.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v insolvenční věci dlužníka Bydlení Králův Dvůr s. r. o., se sídlem v B., zastoupeného JUDr. P.B., advokátem, se sídlem v P., vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. MSPH 88 INS XY, o insolvenčním návrhu věřitelů 1/ SLUNCE DOMOVA s. r. o., se sídlem v Š., 2/ Marta-Expert s. r. o., se sídlem v Š., 3/ Panorama Beroun s. r. o., se sídlem v P., a 4/ A. L., narozeného XY, bytem XY, všech zastoupených Mgr. M.S., advokátem, se sídlem v P., o dovolání prvního až třetího insolvenčního navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2020, č. j. MSPH 88 INS XY, 3 VSPH XY, tak, že usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2020, č. j. MSPH 88 INS XY, 3 VSPH XY, se s výjimkou třetího výroku a té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení mezi dlužníkem a čtvrtým insolvenčním navrhovatelem, zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Usnesením ze dne 14. prosince 2015, č. j. MSPH 88 INS XY, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl insolvenční návrh, jímž se věřitelé 1/ SLUNCE DOMOVA s. r. o. a 2/ Marta - Expert s. r. o. domáhali zjištění úpadku dlužníka Bydlení Králův Dvůr s. r. o. (bod I. výroku).

[2] Uložil insolvenčním navrhovatelům zaplatit dlužníku do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na náhradě nákladů řízení společně a nerozdílně částku 8.228 Kč (bod II. výroku).

[3] Uložil insolvenčním navrhovatelům zaplatit do 3 dnů od doručení rozhodnutí společně a nerozdílně soudní poplatek za podání insolvenčního návrhu ve výši 2.000 Kč (bod III. výroku).

2. K odvolání (všech) insolvenčních navrhovatelů Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 20. května 2016, č. j. MSPH 88 INS XY, 1 VSPH XY, zrušil usnesení insolvenčního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud jako s dalšími insolvenčními navrhovateli jednal i s 3/ Panorama Beroun s. r. o. a 4/ A. L., vycházejí z toho, že oba přistoupili do řízení dne 23. prosince 2015.

3. Dovolání dlužníka proti usnesení odvolacího soudu odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 30. srpna 2018, č. j. MSPH 88 INS XY, 29 NSČR 155/2016-A-109.

4. Usnesením ze dne 6. prosince 2018, č. j. MSPH 88 INS XY, insolvenční soud (mimo jiné):

[1] Zjistil úpadek dlužníka (bod I. výroku).

[2] Prohlásil konkurs na majetek dlužníka (bod II. výroku).

[3] Ustanovil insolvenčního správce (bod III. výroku).

5. K odvolání dlužníka odvolací soud usnesením ze dne 1. února 2019, č. j. MSPH 88 INS XY, 1 VSPH XY, zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 6. prosince 2018 a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Usnesením ze dne 19. března 2019, č. j. MSPH 88 INS XY, insolvenční soud:

[1] Zamítl insolvenční návrh (bod I. výroku).

[2] Zamítl návrh druhého insolvenčního navrhovatele na nařízení předběžného opatření a jmenování předběžného správce (bod II. výroku).

[3] Zastavil insolvenční řízení ve vztahu k čtvrtému insolvenčnímu navrhovateli (bod III. výroku).

[4] Uložil insolvenčním navrhovatelům zaplatit dlužníku na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí společně a nerozdílně částku 37.029 Kč (bod IV. výroku).

[5] Uložil druhému insolvenčnímu navrhovateli zaplatit do 3 dnů od doručení rozhodnutí soudní poplatek za podání návrhu na nařízení předběžného opatření ve výši 1.000 Kč (bod V. výroku).

7. K odvolání insolvenčních navrhovatelů odvolací soud usnesením ze dne 3. září 2019, č. j. MSPH 88 INS XY, 3 VSPH XY:

[1] Zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 19. března 2019 v bodech I., II., IV. a V. výroku a věc potud vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (první výrok).

[2] Potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 19. března 2019 v bodu III. výroku (druhý výrok).

8. Usnesením ze dne 28. února 2020, č. j. MSPH 88 INS XY, insolvenční soud:

[1] Zamítl insolvenční návrh (bod I. výroku).

[2] Zamítl návrh druhého insolvenčního navrhovatele na nařízení předběžného opatření a jmenování předběžného správce (bod II. výroku).

[3] Uložil prvnímu až třetímu insolvenčnímu navrhovateli zaplatit dlužníku na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí společně a nerozdílně částku 45.254 Kč a určil, že čtvrtý insolvenční navrhovatel je takto povinen zaplatit dlužníku společně a nerozdílně s ostatními insolvenčními navrhovateli částku 32.912 Kč (bod III. výroku).

[4] Uložil druhému insolvenčnímu navrhovateli zaplatit do 3 dnů od doručení rozhodnutí soudní poplatek za podání návrhu na nařízení předběžného opatření ve výši 1.000 Kč (bod IV. výroku).

9. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 3, § 105 a § 143 odst. 1 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z ustanovení § 261 odst. 1 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“) – dospěl po provedeném dokazování k těmto závěrům:

10. I kdyby byly naplněny domněnky úpadku, soud nemůže prohlásit úpadek, není-li v řízení osvědčena pohledávka insolvenčního navrhovatele. Dle ustálené konkursní judikatury, která je aplikovatelná i pro úpravu dle insolvenčního zákona, platí, že povaha řízení o návrhu na prohlášení konkursu nevyklučuje, aby soud o skutečnostech, jež jsou mezi účastníky sporné, prováděl dokazování, důvodem k zamítnutí věřitelského návrhu na prohlášení konkursu je však i skutečnost, že v konkursním řízení vyjde najevo, že sporné skutečnosti nebude možno osvědčit pouze listinami a že provedením věcně opodstatněných důkazních návrhů by konkursní soud nahrazoval sporné řízení; srov. usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 64/2006 Sb. rozh. obč. (přesněji jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2006, sp. zn. 29 Odo 204/2003). Tak by tomu bylo i v tomto případě, ve kterém pohledávky insolvenčních navrhovatelů nelze prokázat pouze předloženými listinami a jejich zjištění by vyžadovalo podrobné dokazování.

11. V dané věci má insolvenční soud za prokázáno, že první a druhý insolvenční navrhovatelé poukazovali na účet dlužníka finanční prostředky (což dlužník ani nepopírá). Účel poskytnutí těchto prostředků je však mezi účastníky sporný a sporná je v důsledku toho i existence nároku insolvenčních navrhovatelů na vrácení těchto prostředků (existence jejich pohledávky). Nejasné jsou však i okolnosti důvodu poskytnutí případné půjčky; proto nelze ani dospět k závěru o nutnosti použití obchodního zákoníku.

12. Platby, jež první a druhý insolvenční navrhovatel označují jako půjčky, označuje dlužník jako jejich investice a vznik pohledávek z titulu půjčky popírá. První a druhý insolvenční navrhovatel tedy neprokázali, že finanční prostředky, které poukázali na účet dlužníka, byly půjčkou a bez dalšího rozsáhlého zjišťování skutkových okolností a dokazování vzájemných obchodních vztahů s dlužníkem nelze posoudit charakter těchto plnění. Takové dokazování však nemůže být předmětem insolvenčního řízení.

13. U pohledávky třetího insolvenčního navrhovatele má insolvenční soud za prokázáno, že poukázal finančnímu úřadu (31. října 2013) částku 503.440 Kč. Podle zákona č. [235/2004](#) Sb., o dani z přidané hodnoty, odvádí tuto daň prodávající (v daném případě dlužník). Třetí insolvenční navrhovatel netvrdí o důvodu úhrady daně za dlužníka ani o výpočtu odvedené daně z přidané hodnoty ničeho. Z výpisu z účtu předloženého k důkazu nelze bez dalšího dovodit, že jde o daň uhrazenou za dlužníka, zejména odtud nelze odvodit vztah k tvrzené kupní smlouvě, neboť uhrazená částka neodpovídá procentní sazbě daně v rozhodné době. Pohledávku třetího insolvenčního navrhovatele proto nemá insolvenční soud bez dalšího za osvědčenou.

14. Lze tedy shrnout, že insolvenční soud nemá za osvědčenou pohledávku žádného z insolvenčních navrhovatelů; proto zamítl insolvenční návrh dle § 143 odst. 2 insolvenčního zákona.

15. K odvolání (všech) insolvenčních navrhovatelů (u čtvrtého insolvenčního navrhovatele jen proti bodu III. výroku o nákladech řízení) odvolací soud usnesením ze dne 17. června 2020, č. j. MSPH 88 INS XY, 3 VSPH XY:

[1] Potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 28. února 2020 (první výrok).

[2] Uložil prvnímu až třetímu insolvenčnímu navrhovateli zaplatit dlužníku na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8.228 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil čtvrtému insolvenčnímu navrhovateli zaplatit dlužníku na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 2.238 Kč (třetí výrok).

16. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 7, § 105, § 107 odst. 1 a § 143 odst. 2 insolvenčního zákona a z ustanovení § 100 odst. 1, § 101 a § 657 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k těmto závěrům:

17. Insolvenční řízení nelze zahájit ex offio. Jiná osoba než dlužník je oprávněna domáhat se insolvenčním návrhem rozhodnutí o dlužníkově úpadku jen doloží-li, že je jeho věřitelem (že má proti dlužníku splatnou pohledávku). Nestane-li se tak, musí insolvenční soud zamítnout insolvenční návrh dle § 143 odst. 2 insolvenčního zákona bez zřetele k tomu, zda z dalších zjištění lze usuzovat na úpadek dlužníka.

18. Na rozdíl od zkoumání úpadku dlužníka, při němž soud není vázán důkazními návrhy účastníků a dle potřeby je povinen provést k osvědčení tvrzeného úpadku i důkazy jimi nenavržené (§ 86 insolvenčního zákona), co do aktivní legitimace spočívá břemeno tvrzení i břemeno důkazní výhradně na insolvenčním navrhovateli.

19. Procesní požadavky, jež se týkají doložení aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele, tedy nároky na kvalitu navrhovatelem nabízeného důkazního materiálu i vymezení procesního prostoru, jež je v insolvenčním řízení určen zkoumání této otázky, odpovídají tomu, že doložení splatné pohledávky insolvenčního navrhovatele za dlužníkem je toliko průkazem oprávnění požadovat, aby soud na podkladě jeho insolvenčního návrhu zjišťoval tvrzený úpadek dlužníka. Proto jakkoli není povinností insolvenčního navrhovatele dosáhnout před podáním insolvenčního návrhu pravomocného přísudku jeho pohledávky za dlužníkem, není v řízení o insolvenčním návrhu otevřen zjišťování věřitelovy pohledávky stejný prostor, jako v řízení nalézacím. Jde k tíži insolvenčního navrhovatele, jestliže náležitě nezváží před podáním insolvenčního návrhu, zda i bez důkazních prostředků, jejichž prostřednictvím by insolvenční soud s přihlédnutím k míře sporných skutečností v insolvenčním řízení nahrazoval nalézací řízení, bude schopen po skutkové stránce doložit svou pohledávku vůči dlužníku [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněné pod číslem 14/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 14/2011“)].

20. Jelikož občanský zákoník neupravuje otázku ujednání o splatnosti dluhu ponechané na vůli věřitele, platí v občanskoprávních vztazích, že věřitel může dlužníka požádat o jeho splnění kdykoliv; z toho pak plyne ten důsledek, že za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby je třeba považovat den, který následuje po vzniku dluhu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2011, sp. zn. 33 Cdo 2634/2008, uveřejněný pod číslem 104/2011 Sb. rozh. obč.). Při hodnocení obrany dlužníka proti „insolvenčním návrhům“ prvního a druhého insolvenčního navrhovatele vyšel odvolací soud z usnesení Nejvyšší soud sen. zn. 29 NSČR 155/2016, z něž plyne, že bylo na dlužníku, aby prokázal tvrzení, že od těchto věřitelů získaná peněžitá plnění přijal, aniž by je musel vracet, tedy aby prokázal, že tyto částky nebyl povinen navrhovatelům vrátit. Dlužník tato svá tvrzení neprokázal, z čehož odvolací soud dovodil, že poskytnuté peněžité částky byl povinen vrátit insolvenčním navrhovatelům.

21. Odvolací soud na rozdíl od insolvenčního soudu vyšel z tvrzení insolvenčních navrhovatelů (míněni první a druhý insolvenční navrhovatel), že peněžité plnění, která poskytli dlužníku, měla charakter půjček ve smyslu § 657 obč. zák. (úvěrový vztah ve smyslu § 497 a násl. obč. zák. prokázán nebyl). První insolvenční navrhovatel poskytl dlužníku peněžní prostředky připsáním na jeho účet dne 30. května 2012, druhý insolvenční navrhovatel tak učinil 7. srpna 2012. Uplatnil-li

první insolvenční navrhovatel pohledávku za dlužníkem až v přihlášce pohledávky spolu s insolvenčním návrhem 16. října 2015, pak tříletá promlčecí doba ve smyslu § 100 odst. 1 a § 101 obč. zák. k uplatnění práva skončila 30. května „2012“ (správně 2015). V případě druhého insolvenčního navrhovatele, jenž uplatnil pohledávku za dlužníkem přistoupením do insolvenčního řízení 19. října 2015, skončila tato promlčecí doba 7. srpna „2012“ (správně 2015). Dlužníkem vznesená námitka promlčení těchto pohledávek je tudíž důvodná.

22. U třetího insolvenčního navrhovatele sdílí odvolací soud skutkové i právní závěry insolvenčního soudu, dle nichž tento insolvenční navrhovatel ničím nedoložil tvrzení, že příslušnou daň za dlužníka zaplatil např. na základě dohody o převzetí dluhu (§ 531 obč. zák.), dohody o přistoupení k závazku (§ 533 obč. zák.) nebo dohody o splnění závazku dlužníka věřiteli (příslušnému finančnímu úřadu) (§ 534 obč. zák.), eventuálně na základě jiné povinnosti stanovené právními předpisy.

23. Proti usnesení odvolacího soudu podali první až třetí insolvenční navrhovatelé dovolání, jehož přípustnost vymezují ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Konkrétně jde o následující otázky:

[1] Jaké je rozložení břemene tvrzení a důkazního břemene mezi insolvenčního navrhovatele a dlužníka k úspěšnému osvědčení aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele, respektive k úspěšnému ubránění se takového osvědčení, rozcházejí-li se tvrzení insolvenčního navrhovatele a dlužníka o tom, zda šlo o půjčku nebo investici, avšak dlužník potvrzuje přijetí finančního plnění, popřípadě jak má insolvenční soud postupovat, jestliže dlužník své břemeno neunesl?

[2] Jaké jsou procesní předpoklady pro to, aby soud meritorně rozhodl v neprospěch insolvenčního navrhovatele pro neosvědčení jeho aktivní legitimace z hlediska spornosti pohledávky?

[3] Lze na pohledávku ze smlouvy o půjčce vzniklé po účinnosti novely obchodního zákoníku provedené zákonem č. [370/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [15/1998](#) Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. [30/2000](#) Sb., zákon č. [200/1990](#) Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, uplatnit ustanovení obchodního zákoníku o promlčení pohledávky?

[4] Musí insolvenční navrhovatel, který svou pohledávku dovozuje ze skutečnosti, že plnil za dlužníka jeho daňovou povinnost vůči finančnímu úřadu, k úspěšnému osvědčení pohledávky z takového plnění tvrdit existenci dohody o převzetí dluhu (§ 531 obč. zák.), dohody o přistoupení k závazku (§ 533 obč. zák.) nebo dohody o splnění závazku dlužníka věřiteli (§ 534 obč. zák.), eventuálně existenci jiné povinnosti stanovené právními předpisy k takovému jednání?

24. Dovolatelé namítají, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požadují, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení (s výjimkou třetího výroku) i usnesení insolvenčního soudu ze dne 28. února 2020 (s výjimkou bodu IV. výroku) a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

25. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelé argumentují k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (k rozložení břemene tvrzení a důkazního břemene)

26. Potud dovolatelé odkazují na závěry usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 155/2016, vytýkající odvolacímu soudu, že věc hodnotil v rozpor s tímto rozhodnutím, neboť námitka promlčení se z povahy věci týká pouze některých plateb, z nichž první insolvenční navrhovatel odvozoval svou legitimaci.

K otázce č. 2 (k procesním předpokladům zamítnutí insolvenčního návrhu)

27. V návaznosti na otázku č. 2 dovolatelé namítají, že odvolací soud sice vycházel z R 14/2011, leč neřídil se jím, neboť není patrné, které otázky má za sporné.

K otázce č. 3 (k promlčení pohledávek)

28. U této otázky dovolatelé odkazují na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2914/2007, s tím, že ve vztazích mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti se promlčení pohledávky ze smlouvy o půjčce řídí ustanoveními obchodního zákoníku o promlčení.

K otázce č. 4 (k plnění daňové povinnosti za dlužníka)

29. Potud dovolatelé vytýkají odvolacímu soudu, že se pohledávkou třetího insolvenčního navrhovatele nezabýval z pohledu ustanovení o bezdůvodném obohacení, zejména z pohledu ustanovení § 454 obč. zák.

30. Dlužník ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, maje napadené rozhodnutí za souladné především se závěry formulovanými v R 14/2011 a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, sen. zn. 29 NSČR 14/2011 (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 44/2012 Sb. rozh. obč.).

31. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

32. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání. Dovolání nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř.

33. Důvod připustit dovolání pro řešení otázky č. 1 Nejvyšší soud neměl, když při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud (a to i pro účely zkoumání přípustnosti dovolání) ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003, uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. Napadené rozhodnutí při řešení otázky č. 1 vychází právě z usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 155/2016. Namítají-li dovolatelé v této souvislosti, že závěry o promlčení pohledávky prvního insolvenčního navrhovatele v tříleté promlčecí době nepostihují všechny platby, od nichž tento insolvenční navrhovatel odvozuje svou věcnou legitimaci k podání insolvenčního návrhu, pak

svou argumentaci opírají o jiný (než soudy nižších stupňů ustavený) skutkový základ věci. Oba soudy totiž ve skutkové rovině vyšly z toho, že první insolvenční navrhovatel odvíjí svou věcnou legitimaci (pouze) od pohledávky z titulu půjčky poskytnuté dlužníku 30. května 2012 (ve výši 40.000 EUR).

34. Nejvyšší soud nicméně shledává dovolání přípustným pro zodpovězení otázek č. 2, 3 a 4, když potud je napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu.

35. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolateli, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

36. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

37. Jak Nejvyšší soud zmínil již v odstavci 33. výše, skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemůže být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

38. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, obchodního zákoníku, zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, a zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“):

§ 143 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Insolvenční návrh podaný věřitelem insolvenční soud zamítne, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Za další osobu se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení.

(...)

§ 261 (obch. zák.)

(1) Tato část zákona upravuje závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti.

(...)

(6) Smlouvy mezi osobami uvedenými v odstavcích 1 a 2, které nejsou upraveny v hlavě II této části zákona a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí příslušnými ustanoveními o tomto smluvním typu v občanském zákoníku a obchodním zákoníkem. Směnná smlouva související s podnikáním stran se však řídí tímto zákonem a použijí se na ni přiměřeně ustanovení tohoto zákona o kupní smlouvě; při plnění závazku dodat zboží má každá ze stran postavení prodávajícího a při převzetí zboží postavení kupujícího.

§ 397 (obch. zák.)

Nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky.

§ 454 (obč. zák.)

Bezdůvodně se obohatil i ten, za nějž bylo plněno, co po právu měl plnit sám.

§ 657 (obč. zák.)

Smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

§ 3028 (o. z.)

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 3036 (o. z.)

Podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

39. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí ustanovení § 143 odst. 2 insolvenčního zákona beze změny od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka. Ustanovení zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, a obchodního zákoníku v této podobě platila od poskytnutí půjček (respektive ode dne poukázání platby třetím insolvenčním navrhovatelem) do 31. prosince 2013 a ustanovení zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku platí takto od 1. ledna 2014.

40. Ve výše uvedeném právním rámci činí nejvyšší soud k otázkám č. 2 až 4 následující závěry:

K otázce č. 2 (k procesním předpokladům zamítnutí insolvenčního návrhu)

41. S dovolateli lze souhlasit v tom, že ač odvolací soud v napadeném usnesení z R 14/2011 formálně vychází, důsledně se jím neřídil. V R 14/2011 Nejvyšší soud vysvětlil, že důvodem k zamítnutí

insolvenčního návrhu věřitele v řízení před soudem prvního stupně je i to, že v insolvenčním řízení vyjde najevo, že sporné skutečnosti týkající se pohledávky, kterou je insolvenční navrhovatel povinen doložit, nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výslechem účastníků, výslechem svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce. Současně tamtéž zdůraznil, že rozhodnutí, jímž soud zamítá insolvenční návrh věřitele proto, že by dokazováním sporných skutečností o jeho pohledávce nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce, současně nemůže rezignovat na popis konkrétních sporných skutečností, jejichž dokazování by nahrazovalo sporné řízení ani na co nejkonkrétnější označení důkazů, jejichž prostřednictvím by se tak (ve sporném řízení) podle soudu rozhodujícího v insolvenčním řízení muselo stát.

42. Usnesení odvolacího soudu reprodukuje pasáž citovanou v předchozím odstavci v odstavci 45. Z napadeného usnesení pak přinejmenším není zřejmé, zda tyto závěry byly (nebo též byly) důvodem, pro který odvolací soud uzavřel, že svou aktivní věcnou legitimaci nedoložil žádný z insolvenčních navrhovatelů. Bylo-li tomu tak, pak ovšem napadené rozhodnutí samo postrádá popis konkrétních sporných skutečností, jejichž dokazování by u toho kterého insolvenčního navrhovatele nahrazovalo sporné řízení. Nezbytnost takového požadavku se prosazuje o to naléhavěji, že odvolací soud (oproti insolvenčnímu soudu) založil potvrzující usnesení na jiných skutkových závěrech o tvrzených pohledávkách prvního a druhého insolvenčního navrhovatele (přítakal jim v tom, že šlo o půjčky poskytnuté dlužníku). Dovolání je tak potud důvodné.

K otázce č. 3 (k promlčení pohledávek)

43. U této otázky Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že smlouva o půjčce ve smyslu ustanovení § 657 obč. zák. je tradičně považována za smlouvu reálnou; znamená to, že ke smlouvě o půjčce nedochází jen na základě dohody stran (účinným přijetím návrhu na uzavření smlouvy), ale až skutečným odevzdáním předmětu půjčky dlužníku, ke kterému při peněžité půjčce může dojít i bezhotovostním převodem na účet dlužníka. Jinak řečeno, dokud nedošlo k předání peněz či k bezhotovostnímu převodu sjednané částky, nevznikl mezi smluvními stranami právní vztah z půjčky (srov. shodně např. usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013, uveřejněné pod číslem 55/2015 Sb. rozh. obč.).

44. Podle skutkových závěrů, z nichž vyšel odvolací soud, první a druhý insolvenční navrhovatel poskytli dlužníku půjčky (bez dohodnutého termínu splatnosti) 30. května 2012 a 7. srpna 2012. S přihlédnutím k ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. se tedy při absenci jiné dohody účastníků daného smluvního vztahu řídí práva a povinnosti z těchto půjček vzešlé, právními předpisy účinnými do 31. prosince 2013, včetně otázek promlčení (což je dáno tím, že promlčecí doba začala běžet před 1. lednem 2014) [srov. § 3036 o. z.].

45. S přihlédnutím k dikci § 261 odst. 1 a 6 obch. zák. (ve znění účinném v době poskytnutí půjček) pak Nejvyšší soud se zřetelem k závěrům formulovaným na dané téma např. v důvodech rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. 31 Cdo 660/2010, uveřejněného pod číslem 40/2012 Sb. rozh. obč., zdůrazňuje, že okolnost, že jde o půjčku dle § 657 obč. zák., nevylučuje, že může jít o obchodní závazkový vztah ve smyslu ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák. (tedy o závazkový vztah mezi podnikateli, při jehož vzniku je s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že se týká jejich podnikatelské činnosti). Je-li půjčka sjednaná mezi podnikateli obchodním závazkovým vztahem, pak v intencích ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. současně platí, že otázka, zda se půjčka promlčela, má (musí být) zkoumána podle ustanovení obchodního zákoníku o promlčení (srov. především § 397 obch. zák.). Právní posouzení

věci odvolacím soudem, jenž tuto otázku pominul, tedy správné není.

K otázce č. 4 (k plnění daňové povinnosti za dlužníka)

46. Řešení této otázky odvolacím soudem též neobstojí. Právní posouzení věci odvolacím soudem je neúplné (a tudíž ve výsledku nesprávné), neodpovídá-li na otázku, zda úhradou částky 503.440 Kč finančnímu úřadu přivodil třetí navrhovatel zánik daňové pohledávky vůči dlužníku (plátcí daně); srov. např. § 164 odst. 4 a § 165 zákona č. [280/2009](#) Sb., daňového řádu, ve znění účinném v době provedení platby (31. října 2013). Jestliže třetí insolvenční navrhovatel předmětnou platbou přivodil zánik daňové pohledávky vůči dlužníku (plátcí daně), aniž by mohl po finančním úřadu žádat vrácení takové úhrady, pak je namíste řešit věc za použití ustanovení § 454 obč. zák. o bezdůvodném obohacení plněním za jiného. Srov. (ve vazbě na daňové pohledávky) mutatis mutandis např. též rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2010, sp. zn. 31 Cdo 1693/2008, uveřejněný pod číslem 34/2011 Sb. rozh. obč. (týkající se daně z převodu nemovitostí).

47. Jinak řečeno, osoba, která za dlužníka (plátce daně) v době před 1. lednem 2014 uhradila daň (přivodila úhradou zánik daňové pohledávky vůči dlužníku), aniž k tomu byla povinna podle zákona nebo podle dohody s dlužníkem nebo správcem daně, a která se podle daňových předpisů nemůže úspěšně domoci vrácení poskytnuté úhrady po správci daně (srov. § 164 odst. 4, § 165 zákona č. [280/2009](#) Sb. ve znění pozdějších předpisů), má v rozsahu poskytnuté úhrady vůči dlužníku právo na vydání bezdůvodného obohacení podle § 454 obč. zák.

48. Jelikož napadené rozhodnutí v řešení otázek č. 2, 3 a 4 neobstálo, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), je zrušil včetně závislých výroků (s výjimkou výroků, jež se týkaly čtvrtého insolvenčního navrhovatele) a věc v dotčeném rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)